

Anica Vlašić-Anić

Transfer štovanja „ništavnih misli“, „bijede jezika“

Kamen što ga odbaciše graditelji,
postade kamen zaglavni.

Ps 118,22 = Mt 21,42 = Dj 4,11 =
1 Pt 2,7

Poštuj bijedu jezika.
Poštuj ništavne misli.

A. I. Vvedenski*

Izvjescna količina razgovora, 1936. – 1937.

Ako nizu asocijativnih perspektiva povezanih s pojmom i fenomenom *transfera*¹ pridodamo pojmovno-značenjski dija-pazon generiran iz sfere njegova promišljanja kao *umjetničkog postupka* – aktualnom na osebjan način postaje kategorija *umjetničke ne/vidljivosti traga* samoga procesa *transferiranja*² kroz svjetove ne/umjetničkih dimenzija udaljenosti između njih. Umjetnički postupak *prijenosa*, *pre/iz/mještanja* ili *pre/vođenja* nekog objekta *umjetničkog mišljenja* s/iz prvotne (početne) u/na drugotnu (ciljnu) poziciju – osvještava se i kao dinamičan proces svojevrsna (samo)pre(s)tvaranja.

* Александр Ива́нович Введенский, *translit.* Aleksándr Ivánovič Vvedénskij (1904.–1941.). – *Autorska napomena*: s obzirom na to da časopis *Kazalište* slijedi pravila ortografske norme hrvatskoga standardnog jezika koja propisuju *latiničnu transkripciju* svih imena koja se prenose iz ruskoga jezika *prema uobičajenom izgovoru* u hrvatskom jeziku (npr. Dostojevski, Maljevič, Vvedenski) – svako ćemo rusko ime, patronim i prezime prilikom njegova prvog spominjanja u tekstu – navesti i na ruskom jeziku ruskom ćirilicom te u *latiničnoj transliteraciji* kada se ona ne podudara s transkripcijom.

¹ Usp. npr.: **tránsfer**, 2. mn. *transfera lat.* (transferre – prenositi, premjestiti) 1. prijenos novca iz jedne financijske ustanove u drugu ili iz zemlje u zemlju; mijenjanje jedne valute u drugu, prenovčavanje; 2. prijenos nominalnih vrijednosnih papira s jednoga vlasnika na drugog; 3. katkada i kraće umjesto *transfer-lista*“ (Klaić 1983: 1366).

² Usp.: **tránsferirati**, *feriram* – 1. prenijeti, premjestiti, premješati; 2. prevesti (na drugi jezik); *trg.* iznos mjenice otpisati sa čijeg konta; ustupiti, cedirati; **tránsferirati ad uzum** – pustiti u optjecaj, u promet“ (Klaić 1983: 1366).

Munjevitost, trenutačnost, „*elektro-radijska-brzotrznajnost*“³ [„DADA-roman je električno radijski brzotrznaj.“ (Aleksić 1922: 6)], pre(s)vladavanja *umjetničkim intertekstnim transferom kao probojem*, kako dimenzije prostornosti vremena, tako i vremenitosti prostora svakog segmenta toga pre(s)tvaranja – iznimno *dojmljivom* čini i kategoriju *pri/vidne de/materijalizacije pri(/od)sutnosti*: ne samo istodobne „*prisutnosti*“ i „*odsutnosti*“ (Derrida 1986) objekata, već i *sredstava* njihova transferiranja. Dojmljivost joj dodatno ističu najraznorodniji potencijali njezine načelne usporedivosti s identičnim kategorijama u sustavima transfer(iran)â (najrazličitijih vrsta energija, informacija itd.) tehnologijama bežičnih komunikacija. Istodobnom redukcijom vremena i prostora na pri/vidno savršenstvo *nulte točke* osvještava se i začudnost lakoće kojom kao da se oni 'preskaču' kao tek jedva još prisutne prepreke. Poput tehnološkoga, umjetnički transfer postaje time *modus procedendi* zavidna stupnja (samo)ukidanja ne samo transcendentálnih, već gotovo svih zamislivih uvjeta ne/ograničenosti kretanja umjetničkog mišljenja kao pre(s)tvaranja vlastitim kroz (ne) „*susjedne* (ne/umjetničke) svjetove“.⁴

Uz kvalitetu umjetničko-misaone 'brzotrznajnosti' u zadržujućim rasponima beskraje mreže TRANSumjetničko-komunikativnih mogućnosti, fenomen intertekstnog transfer(iran)ja kao da razrješava i jedan od temeljnih K(/k)afki(ja)n(sk)ih paradoksa: tragičnost legendarno problematične „odsutnosti puta“ [„Postoji cilj, ali ne i put; ono što mi nazivamo putem jest oklijevanje.“ (Kafka, *Aforizam br. 26* u: Dietzfelbinger 1993: 57)]. Jer ako se transferom kao trenutničnim *p(r)omakom/proletom/prosjajem* kroz multiperspektivnu zadanost svih zamislivih udaljenosti do (kafkijanski vječno nedostižna) „cilja“ dolazi upravo „bez puta“ – čini se da bi ovaj problem doista mogao postati bespredmetnim. Međutim, kako se ipak radi o *K(/k)afki(ja)n(sk)om paradoksu* – njegovo iščekivanje koliko je stvarno toliko je i prividno, a svaki privid iščekivanja samo ga još intenzivnije reflektira kao nerješiv problem *pri(/od)sutnosti* ne samo „puta“, već i „cilja“... Fenomenu umjetničkog intertekstnog transfera mogli bismo dakle pridodati i sjaj magične osjenjenosti prodora u mrežu 'kao da' odgonetavanja potencijala „K(/k)afki(ja)n(sk)e zagonetnosti“ (Vlašić-Anić 2006a: 7–9).

Govoreći o transferu štovanja „ništavnih misli“, „bijede jezika“, prije svega mislimo na po/etičku gestu kreativnih, 'kafkijanski zagonetnih' „elektrobrzotrznaja“ (Aleksić 1922: 6) u niz avangardnih jezičnoumjetničkih oblika. To su intertekstni „*dugoosečajji*“ [„Umetnik ima nerv za umetnost, osećaj je dugoosečaj misli, nerv resonira, tuče.“ (Op. cit., 5)], „*sile misli*“⁵, „činara auto-riteta besmislice“⁶ A. I. Vvedenskoga: „**Uvažaj' bednost' jezika. Uvažaj nišćie⁸ mysil.**“ U prijevodu: „**Poštuj bijedu jezika. Poštuj ništavne misli.**“ – dakako, uz preciziranje ovoga „osnovnog“ značenjskog oblika „dopunskim oblicima“⁹ svih istodobno aktiviranih (doslovnih i figurativnih) suznačenja svake riječi. Suznačenja, transferiranih u suprisustvo suoblikovanja minijaturne crnohumorno-groteskne panorame dinamična smisaono-značenjskoga mnogoznačja: **Poštuj** = *uzmi u obzir (ali i: udovolji joj ~ izadi u susret ~ ispunij želju) bledu* = (siromaštvo ~ nemaština) **jezika. Poštuj ništavne** = *prosjacke, uboge, bijedne ~ (ali i zast.) skromne, ponizne, bez gordosti ~ (ali i: bibl.) siromašne duhom misli.*

³ Sva su isticanja moja, kao i grafosemantičko oblikovanje teksta u cjelini, A. V.-A.

⁴ O aktualnoj po/etičko filozofskoj kategoriji oberirutske poetike „susjedni svijet“ / „sosednji mir“ usp. npr.: *Jakov Druskin: vestniki i sosednie miry.* (Jaccard 1995: 123–134).

⁵ Prema: „sila (snaga, moć) riječi“ u: *Sila, založenjaja v slovah* (Harms /Хармс/ 1993: 35).

⁶ U razdoblju od 1925. do 1927. g. A. I. Vvedenski potpisivao je svoja djela kao „*činar*“ *avto-ritet bessmyslity*“ (Druskin /Друскин/ 1985: 403).

⁷ Usp. „**уважить**“ uzeti u obzir, udovoljiti; ispuniti, uvažiti molbu; zadovoljiti koga, izaći u susret, učiniti po volji komu“ (Poljanec 1966: 1023).

⁸ Usp. „**нищий**“ *prosjacki*, koji živi od prosjačenja; siromašan, ubog, bijedan; *sm* *prosjak* || | **н. духом** *zast skroman*, ponizan, bez gordosti“ (Poljanec 1966: 496) – siromašni duhom (ali i: maleni duhom).

⁹ O Matjušinoj (Михаил Васильевич Матюшин, *translit.* Mihail Vasil'evič Matjušin, 1861. – 1934.) teoriji prekrivanja osnovnoga oblika *dopunskim* usp. u: Jaccard 1995: 77–84.

Kao očaravajuće (o/), „rašćaravajuća“ (Adorno 1985) 'sila (snaga, moć) misli' A. I. Vvedenskoga – ova po/etička gesta lajtmotivski je eksplicirana već u 1. *Razgovoru o ludnici (1. Razgovor o sumasšedšem dome)* u strukturno heterogenu,¹⁰ prozno-stihovnom dramskom sceneriju iz 1936. – 1937. g. *Izvjescna količina razgovora (ili učisto prepisan popis tema)* [*Nekotoroe količestvo razgovorov (ili načisto peredelannyj temnik)*].¹¹ Kompleksnost iščitavanja njezina transfera u svih deset *Razgovora* (samo)osvjesta se na markantnoj avangardno-palimpsestnoj pozadini kanonizirana bogatstva jezika i velikih misli nekoliko stoljeća ruske književne tradicije, napose – prototekstnom ozračju nezaobilazne po/etike „velikih umjetničko-filozofskih misli“ F. M. Dostojevskoga.¹² Ponajprije, to su: 1) romaneskni mu privjenac *Bijedni ljudi (Bednye ljudi, 1846.)* u kojima vodi čitatelja na *tavane* i u *podrume*; 2) roman-feljton *Poniženi i uvrijeđeni (Unižennye i oskorblennye, 1866.)* – čija je „dickensovski melodramatična fabula zasnovana na 'otkrivanju tajni' kao postupku što ga je upoznao u romanima 'užasa' engleske spisateljice Ann Radcliffe“: njezin fiktivni pripovjedač „istražuje ljudske sudbine i, kako sam kaže, 'mračne i tjeskobne pripovijesti koje se tako često i neprimjetno, gotovo tajanstveno zbivaju ispod petrogradskog neba, u mračnim zabitim zakucima golemoga grada, usred uznemirenog vrtloga života, tupog egoizma, interesa koji se sukobljavaju, mrskoga razvrata, sakrivenih zločina, usred svog ovog očajnog pakla, besmislenog i nenormalnog života“ (Flaker 1975: 375, kurziv: A. V.-A.); 3) roman 'idealnog' karaktera ('blaženoga siromašnog duhom') *Idiot (Idiot, 1868.)* u kojem je istaknut cijeli niz općih društvenih i etičko-moralnih pitanja; i 4) *Braća Karamazovi (Brat'ja Karamazovy, 1879. – 1880.)* – čiji veliki dijelovi predstavljaju „dijaloge-dispute“, poput najznačajnijega, sasvim slučajnog i nepredviđenog 'razgovora dvaju dječaka' Ivana i Aljoše „u krčmi malog pokrajinskog gradića“: dakle u „okolnostima posve 'običnim', uz krčmarsku galamu, a riječ je o postojanju ili nepostojanju Boga i apsurdnom uređenju svijeta (što je temeljni dokaz ateiste Ivana) – da bi zatim prešao u samostalnu cjelinu *Legende o velikom inkvizitoru*“ (Flaker 1975: 328), kritički polemične sa suvremenim socijalizmom.¹³

U *Izvjescnoj količini razgovora (ili učisto prepisanom popisu tema)* ponuđeno je deset 'otkrivanja tajni' *razgovornih* 'dijaloga-disputa' troje paradoksalno (ne)infantilnih 'dječaka / razmjenjivača misli' [U kočiji vozilo se troje. Oni su razmjenjivali misli. (1)]*¹⁴. Njihova je markantna prototekstno-aluzivna 'trojina' u višesmislenom intertekstualnom suodnosu ne samo s *dvojinom* ('razgovora dvaju dječaka') Ivana i Aljoše Karamazova, već 'dvojinom' i 'trojinom' čitave galerije romanesknih likova F. M. Dostojevskoga. U 6. *Razgovoru o neposrednom nastavljanju* – npr.: a) s 'razgovorima' revolucionarnih socijalističkih skupina ('trojki' i 'petorki') paradoksalista/ubojica (i brojnih samoubojica) u *Zlim dusima* (s kojima polemizira i Harms u *Ossi*) (Vlašić-Anić 1997: 250–268); b) s tajanstvenim 'trojstvom mislilaca' u zajedništvu 'dviju' rascijepljenih ličnosti Ivana Karamazova s Nečastivim te c) sa sinovskom ocoubojstvenom 'trojinom' u *Braći Karamazovima* (!). Ispostavlja se uz to, izrazito parodističko antisimbolički i antisocrealistički – da to troje zapravo i nisu „tri čovjeka“ [No ne zaboravi, tu ne djeluju tri čovjeka. Ne voze se oni u kolima, ne spore se oni, ne sjede oni na

¹⁰ U iscrpnoj analizi heterogenosti „stihovno-prozne strukture“ („stihoprozaičeskoj struktury“) temeljnog korpusa tekstova A. I. Vvedenskoga, 32 teksta uvjetno su podijeljena na „četiri osnovne grupe“: 1. *stihovornu* („stihovornaja“: 13 tekstova); 2. *stihodramatsku* („stihodramatičeskaja“: 9+2); 3. *proznometrijsku* („prozimetričeskaja“: 2) i 4. *sintetsku*, odnosno *polistrukturnu* („polistrukturnaja“: 6) – usp. Orlicki (Орлицкий, translit. Orlickij) 2004.

¹¹ Tekst originala na ruskom jeziku *Некоторое количество разговоров (или начисто перделанный темник)* usp. na: <http://www.vvedensky.by.ru/poetry/nekotr.htm>, a naš hrvatski prijevod u *Prilogu* ovoga članka.

¹² Velikom poprištu Harmsove bitke sa *smislovima* u *Ossi* npr. – usp. Vlašić-Anić 1997: 250–268. Фёдор Михайлович Достоевский, translit. Fëdor Mihájlovič Dostoëvskij (1821. – 1881.).

¹³ „U *Legendi* Isus silazi na zemlju u vrijeme španjolske inkvizicije, a veliki ga inkvizitor vraća odakle je došao jer je njegova vladavina utemeljena na 'jedine tri snage na zemlji ... čudu, tajni i autoritetu', a čovječanstvo slobodi izbora, zasnovanoj na postojanju moralnih kriterija, pretpostavlja kruh što ga dobiva uz lance (ovdje Ivan, a s njim i Dostojevski ponovo polemizira sa socijalizmom“ (ibid.).

¹⁴ Ovdje i dalje: kurzivom u uglatim zagradama sa zvjezdicom navode se citati iz našega prijevoda *Izvjescne količine razgovora (ili učisto prepisana popisa tema)* s rusko-ga originala u *Prilogu*. Brojem u okrugloj zagradi (unutar uglate) označen je redni broj *Razgovora*.

krovu. *Moğu biti tri lava, tri tapira, tri rode, tri slova, tri brojke. (7)]* Njihove do apsurdna obezvrjeđene, promašene i nepotrebne *tri smrti* [Što će nam njihova smrt, za što će im njihova smrt. (7)]* – zloduhovski patetično (samo)izverbalizirane, s paracitatnim referencijama na smrt samoubojice Kirilova u *Zlim dusima* (!), ali i samoubojstveno životarenje – samoumiranje Čehovljevih dramskih likova (*Tri sestre [Tri sestry]*, 1887.) – ikonoklastički su svrgnute s pijedestala grandioznih socijalističko-komunističkih apoteoza revolucionarno-herojskih žrtvi vlastita života za nadljudski uzvišene ciljeve. Deset (anti)'dijaloga-disputa' o naoko posve *ništavno-nevažnim*, svakodneвно-običnim *temama* iz nehijerarhijsko-slučajnog popisa – o *ludnici*, *odsustvu poezije*, *sjećanju na događaje*, *kartama*, *bijegu u sobi*, *neposrednom nastavljanju*, *različitim radnjama*, *kupalištu*, *čovjeku i ratu te odlasku daleko* – odvija se u okolnostima 'dostojnim po/štovanja' [Poštu okolnosti mjesta. (1)]*. To su npr. okolnosti: abnormalne (ludnica), građanskih interijera („soba“ u varijantama: koncertna dvorana, bolesnička soba, likovna galerija, spavaonica-kartaška igraonica), 'uzdizanja iznad' (krov), putovanja u smrt (rijeka smrti), građansko-obrednog čišćenja (parna kupelj), ratno-mirnodopske (ratište), univerzalno-egzistencijalne (cesta odlaska u nepovrat). Impresivnim avangardnim transferom *štovanja „ništavnih misli“*, „*bijede jezika*“ u zrcalno-izokrenuto¹⁵ kritičko procesuiranje *apsurdnog uređenja* SUVREMENE (STALJINISTIČKE) ZBIJLE ↔ LUDNICE – u svakom se od deset *Razgovora* mozaično oblikuje po jedna 'živa slika' kafkijanski mučna *Legendarija o velikom staljinističkom inkvizitoru* 1930-ih.*

Gesta *štovanja „ništavnih misli“*, „*bijede jezika*“ – kao ANTI/poetičko-umjetnička, ANTI/kulturno-povijesna i ANTI/društveno-civilizacijska – zamjetna je na razini cjelokupna pjesnikova opusa. Dakle, i u *Izvjescnoj količini razgovora (ili učisto prepisanu popisu tema)* transferirana je (ad uzum!) u generativni parodističko-ludistički modus „raspričavajućega“ (Vlašić-Anić 2000), 'strategijski dekonstruktivnog' (Derrida 1986) po/etičkog *pre/stvaranja* univerzalnog kategorijom zrcalno preodrazbene „*obratno/sti*“ – obrnutosti; obratnosti; suprotnosti; povratnosti, usmjerenosti (okrenutosti) u/natrag (u/nazad), natražnosti, nazadnosti.¹⁶

čtoby bylo vse **ponjatno**
nado žit' načat' obratno

da bi bilo sve **(s)poznato**
treba živjet počet obratno¹⁷

ZNAČENJE MORJA (1930)

ZNAČENJE MORA (1930.)

Evo kako Derrida opisuje *une stratégie générale de la déconstruction* [sveopću strategiju dekonstrukcije]: „U kakvoj tradicionalnoj filozofskoj opreci nemamo mirno supostojanje sučeljenih naziva, već nasilnu hijerarhiju. Jedan od naziva uzdiže se iznad drugoga (aksiološki, logički itd.), zaposjeda zapovjednički položaj. Dekonstruirati tu opreku znači prije svega, u određenom trenutku, preokrenuti tu hijerarhiju“ (Positions [Pozicije], str. 56–57/41). (Culler 1991: 73)

To je po/etička kategorija kompleksne ludističke pro/vokacije, napose suvremenoga rusko-sovjetskog „*byta*“ (Flaker 1984) kao *staljinističkoga* *svagdana* kafkijanski apsurdnih, paradoksalnih raskoraka društveno-političke ideologije i prakse „*revolucionarnoga* 'Naprijed!'¹⁸ – *napretka*“ – profinjeno razornim asocijativnim „zrakizmom“ (à la Larionov: Flaker

¹⁵ Usp. [Gospodar ludnice (*gleda u svoj trošni šalter, kao u zrcalo*) (1)]*; kao i: Kobrinskij 2004.

¹⁶ Usp. „**обратно** adv. natrag, nazad; **дать о.** vratiti; **идти (ехать) о.** vraćati se; ... obrnuto; „**обратный** obrnut, obratan, koji vodi natrag; **о. путь** povratak; (...) **о. ход** unazadno kretanje; suprotan: **в-ую сторону** u suprotnom pravcu; **-ая сторона** fig. naličje; „**обратимость** ek. zamjenjivost, konvertibilnost (valute)“ (Poljanec 1966: 518).

¹⁷ Dakle: *obratno; obrnuto; suprotno; povratno, usmjerenost unatrag, natražno, nazadno*.

¹⁸ Usp. npr. LP: „*Naprijed!* – Mark Šagal, *Putnik*, ulje, karton 1919/1920. Kostakisova zbirka. – Skica je nastala u nizu koji stoji u vezi s inscenacijom Gogoljeve *Ženidbe* 1917., ali je motiv Šagal koristio i 1918. na transparentu prilikom proslave prve obljetnice Oktobra u Vitebsku.“ (Flaker 1984: 14).

1984: 90) kritički akcentuirane *perspektive obrtnosti, obratnosti, suprotnosti*. Savršeni izbor njezine intertekstne označenosti (anti)apelativnim adverbom „**обратно/obratno** (!)“ [**natrag(l)**], antonimom sveprisutne parolaški-kanonizirane apoteoze „**вперед!**“ [**naprijed!**] – zasičen je beskompromisno hrabrom izazovnošću po/etike mikrotransfera crnohumorno asocijativnih, sarkastičnih naboja: 1) Ironično-de/(kon)struktivnom aluzivnošću, parodistički obnažuje sveopću *obrnuto suprotnu usmjerenost* od ideološki proklamiranih *svjetlo-budućnosnih* „optimalnih projekcija“ (Flaker 1984) u znaku 'Naprijed-lijevo(m)-izgradnje-komunizma' koracima *Lijevih marševa* „u funkciji revolucije“.¹⁹ 2) Ne/očekivano disperzivnom subverzivnošću dotiče, osvješćuje i p(r)okazuje i prijetee sjene bespomoći pred zamkama kafkijanski mučnih „srazova verbalnih smislova“ (DO 1928) apoteoze „*Naprijed!*“ i antonima „*natrag*“ – u svevladajućoj strategiji *iz/pre)okrenutosti* u kojoj se *obrnuto/obratno u/natrag*, okarakterizirana kao 'kontrarevolucionarna' *natraznost* – plaćala životom (životom su je platili i Harms i Vvedenski te gotovo svi oberiuti!). 3) Iznimno snažno Vvedenski njome osvještava i pojmovno-značenjske razine i nijanse znakovito izabrane *p(re)okrenutosti, usmjerenosti prema „natrag“* kao ponovna *okretanja/vraćanja* sustavu *življenja* autentična ljudskoga postojanja i spoznavanja koji je geometrijski progresivno *obrnuto/obratno/suprotno* vladajućem. Transferu je tog sustava u umjetnički oblik Vvedenski težio i u svom ga opusu ostvarivao – baš poput bliskog mu oberiuta D. I. Harmsa – kao „*zbivanje*“ koje „okrenuto na novi način, čuva u sebi 'klasični' pečat, ali u isto vrijeme predstavlja široki *polet oberiutskog osjećanja svijeta*“ (DO 1928, Flaker 1984: 368; kurziv: A. V. A.).

Kao jednu od varijanti kontinuirano metamorfozična, oberiutskoga „*narušavanja uobičajenih pravila rasuđivanja o smislovima*“²⁰ – kategoriju „*obratno(sti)*“ kao *obrnutosti, izokrenutosti* (ne)mišljenju i (ne)viđenju *ne/razumna, ne/pojmljiva i ne/objašnjiva* – susrećemo i u stihovima poeme A. I. Vvedenskoga *Poziv da razmislim (Priglašenje menja podumat)* iz 1932. – 1933. g.:

<p><i>Nam neponjatnoe prijatno neob"jasnimoe naš drug my vidim les šagajuščij obratno stoit včera segodnjašnego dnja vokrug.</i></p>	<p><i>Nerazumljivo nam je drago neobjašnjivo je naš drug vidimo šumu što hoda unatrag stoji jučer današnjeg dana uokrug.</i></p>
PRIGLAŠENIE MENJA PODUMAT'	POZIV DA RAZMISLIM

U pjesnikovu generativnom modusu multiperspektivne po/etičke demitologizacije suvremenoga sovjetskoga *svagdana* – razorno pulsiraju njegova znakovita prototekstna obnaženja. Markirana su, nerijetko, profinjnom subverzijom p(r)okazivanja – totalna duhovnog bankrota „*socrealističko-doktrinarnae proizvodnje*“ (Flaker 1975, 1984) simbola, kult(ov)va i mitova *socrevolucionarnih ideala* – u znaku *nezaobilazne crven(oarmijske) zvijezde*. Npr.:

<p><i>Zvenit v meždunarodnoj pesne nad sinej armiej truda vseh zvezd jasnej i vseh čudesnej krasnoarmejskaja zvezda.²¹</i></p>	<p><i>Zvoni u međunarodnoj pjesmi iznad plave armije rada od svih zvijezda jasnije i čudesnije zvijezda crvene armije.</i></p>
M. GERASIMOV, KRASNJA ZVEZDA (1919)	M. GERASIMOV, CRVENA ZVJEZDA (1919.)

¹⁹ Poput npr. najčuvjenijega „*Vpered!*“ iz „*marša u funkciji revolucije*“ – *Levyj Marš (Matrosam)* V. V. Majakovskoga (Владимир Владимирович Маяковский, *translit.* V. V. Majakovskij). – Usp. Flaker 1984: 207–217.

²⁰ Usp. „*narušenje privučnyh pravil rassuždenija o smyslah*“: stih iz Harmsove poeme *Hnju* (Harms 1978/III: 36).

²¹ Usp. Mihail Gerasimov (Михаил Герасимов), *Krasnaja zvezda*, 1919. – cit. prema *Links! Links! Links!*, Berlin, 1970., str. 210 (Flaker 1984: 215).

Kategorija „*obratno(sti)*“ u taj je generativni pjesnički modus transferirana neobranljivo očaravajuće „*raščaravajućom*“ (Adorno 1985) *zvijezdom besmislice*:

<p><i>Gorit bessmyslicy zvezda ona odna bez dna</i></p>	<p><i>Gori besmislice zvijezda ona jedna bez dna</i></p>
KRUGOM VOZMOŽNO BOG (1931)	UKOLO MOGUĆE JE BOG (1931.)

Na razini cjelokupna opusa A. I. Vvedenski suvereno je upisuje i u univerzalnu avangardnu perspektivu *sveosporavajuće suprotstavljenosti* svim ustaljenim normama i kanoniziranim vrijednosnim hijerarhijama, kako tradicionalne tako i suvremene građanske umjetnosti, kulture i civilizacije (Vlašić-Anić 2006).

U 1. *Razgovoru o ludnici* [*Zvjesna količina razgovora (ili učisto prepisan popis tema)*] ova metamorfozična kategorija, kao „*sila (snaga, moć) misli*“ transferirana je u paradoksalnu „*estetsku provokaciju*“ (Flaker 1989): po/etičko-programski poziv na svjesno i obzirno, dakako *višesmisleno inverzivan odabir* – odabir *po/štovanja misaone* „*kao da*“ *prosjacke, skromne, ponizne, bez gordosti, siromašne duhom „ništavnosti“ i jezična „kao da“ „siromaštva“ (bijede, neimaštine)*. Istodobno, (samo)obnažena je kao markantna dekonstrukcijska gesta koja pokreće suptilne *trans/formacije* dinamičnih intertekstnih treperenja na asocijativnoj (pseudo/para)citatnoj transverzali

Biblija ↔ sazvežđe „zvijezda besmislice“:²²

<p><i>Kamen što ga odbaciše graditelji, postade kamen zaglavni. Ps 118,22 ; Mt 21,42</i></p>	<p><i>Gori besmislice zvijezda, / ona jedna bez dna. UKOLO MOGUĆE JE BOG</i></p>	<p><i>Poštuj bijedu jezika. Poštuj ništavne misli. IZVJESNA KOLIČINA RAZGOVORA</i></p>
--	--	--

Oberiutski „*narativno-suprematistički zrakizam paradoksa*“ (Vlašić-Anić 2005) ovih intertekstnih treperenja odražava prisutnost moćne intertekstne geste kojom se kroz kompleksno, gotovo kafkijanski „*izokrenuto pismo*“ (Adorno 1985: 121) A. I. Vvedenskoga ostvaruje dinamičan umjetnički transfer. Radi se o transferu *10 razgovornih kadenci pri/vidno besmislene, kaotične, nepovezane i začudno apsurdne Izvjesne količine razgovora (ili učisto prepisana popisa tema)* ↔ u 10 minijaturnih, maljevičevski *suprematističkih uprizorenja*: 10 avangardnih polifonija „*elektrobrzotraznosti*“ (Aleksić 1922: 6) 'kao da' *bijede jezika* i 'kao da' *ništavnosti misli* ↔ u niz s/misaono-pojmovnih *obrata* i *pomaka* nekoliko prototekstnih sustava *jezično i misaono bogato zasićenih* klasičnih prepa istodobno. To je avangardni umjetnički transfer po/etikom apsurdna kojim Vvedenski na gotovo svim intertekstno aktiviranim razinama osigurava temeljni uvjet njihove „*dekonstrukcije*“ (Derrida 1986): uvjet kojim će „*pribaviti sredstva intervereniranja u područje prepa što ih kritizira, a koje je isto tako područje nediskurzivnih snaga*“ (Culler 1991: 73–74). Iz gotovo kafkijanski neuhvatljivo *zagonetnih* markacija to se područje sve jasnije naslućuje i prepoznaje ponajprije kao – *SUVREMENA STALJINSTIČKA ZBILJA RUSKOGA NE/REVOLUCIONARNO-SOCIJALISTIČKOG SVAGDANA* u šokantno osviještenim koordinatama *SVEOPĆEG DRUŠTVENO-POVIJESNOG, KNJIŽEVNO-UMJETNIČKOG, KULTURNOG I CIVILIZACIJSKOG BANKROTA*. Pri tome, dodirnuti

SUSTAVI OPREKA metamorfoziraju u SUSTAVE ZRCALJENJA „*OBRAĆNOSTI*“ – 'NA PRVI POGLED' *NEDVOSMISLENIH OPREKA* koje se već 'NA DRUGI POGLED' *IZJEDNAČUJU I P(R)OKAZUJU KAO SUSTAVI – ALARMANTNO PROBLEMATIČNIH NE/OPREKA*:

²² Usp. stih iz poeme A. I. Vvedenskoga *Krugom vozmožno Bog (Ukolo moguće je Bog)*: „*Gorit bessmyslicy zvezda / ona odna bez dna*“ <http://www.vvedensky.by.ru/poetry/krugom.htm> 21.10.2004.; te značenjsko-smisaoni dijapazan – priloga i prijedloga istodobno – „*krugom 1. adv. naokolo, svuda naokolo; sa svih strana; fig potpuno; 2. prep oko // k! voj na lijevo krug! вернуться k. okrenuti se; вы к. вынаты*“ vi ste svemu krivi“ (Poljanec 1966: 331); kao i Vlašić-Anić 2006.

ma' dobrodošlice u ludnicu, gdje – „fenjer visi kao car“ (aluzija na mučna ispitivanja uhićenika pod policijskom lampom – fenjerom), a „lišice trče uokolo“ i „piskutljivo pište“ dok je sve „vremensko“ (vremenito, od vremena, na vrijeme; ali i s aluzijom na konačnost kao transcendentnu ograničenost i NEtranscendentnost te u tom smislu i asocijaciju na to da je svaka sila za vremena) te čak i „cvijeće uokolo škripi“.

Nakon brojnih izokretanja (NE/BE)smisla, kao da se ostvaruje prividno vraćanje na početak [„U kočiji vozilo se troje.“ (1)]* što svako prethodno misaono događanje razara inverzijom 'kao da' siromaštva misli, kao i svaki oblik statičnosti svakoga dodirnutoг pojma kojim bismo pokušali konačno definirati što je, kakva je, gdje je ludnica, tko je u njoj ili izvan nje, tko bi trebao učiti, radovati joj se i konačno uopće išta reći/misliti o njoj.

Nesumnjivo, pozornost pri tome svakako izaziva mikrotransforni dodir koji Izvjesna količina razgovora (ili učisto prepisan popis tema) ostvaruje s '(ne)susjednim svijetom' BECKETTOVE drame Čekajući Godota (*En Attendant Godot*, 1952.), čija izvedba u režiji Rogera Blina 1953. g. predstavlja „datum u povijesti kazališta“ (Zuppa 1982: 699). Kada BECKETTOV LIK ESTRAGON izgovara u ovoj drami lapidarnu repliku: „Ništa se ne događa, nitko ne dolazi, nitko ne odlazi, to je strašno“ – sublimira duh beketovske atmosfere *neinventivna ništavila i sveopće nepokretnosti*. Ova sublimacija, gotovo identična lajtmotivskoj didaskaliji iz 1. RAZGOVORA O LUDNICI: „Nikakve se promjene ne događaju. No ništa se ne događa“, korespondira i sa strukturno-značenjskom biti 4. RAZGOVORA O KARTAMA. Minijaturna galerija neostvarenih igrača *žudenim, no nepodijeljenim kartama* Vvedenskoga – u crnohumorno-prototekstnom asocijativnom ozračju *Pikove dame* A. S. Puškina (*Pikovaja dama*, 1834.) inverzivno transferiranu kroz dijalošku statičnost riječi bez djela – kao da je upravo beketovski tragično zabavljena beznadno pasivnim, apokaliptično monotonim „ubijanjem vremena u egzistenciji bez cilja“ (Zuppa 1982: 699).

[*Drugi: Kartati pa kartati.*

„Evo i okrenuli smo noć oko prsta“, rekao je Treći. „Evo i ona je završila. Idemo kući.“ (4)]*

Uz to, kao da se na svaku od 10. sekvenci IZVJESNE KOLIČINE RAZGOVORA (ILI UČISTO PREPISANA POPISA TEMA) gotovo bez ostatka može odnositi karakterizacija Beckettova stvaralaštva, prema kojoj on – baš poput Vvedenskog – *zapanjujućom oskudnošću jezičnih sredstava*, uz impresivnu „sposobnost da apstraktni smisao poveže s izabranim pojedinostima svakodnevice unutar metafizičkih slika s najširim smislom“ – ostvaruje „invertiranu sintezu čitave lirске literarne tradicije“ (Vidan 1974: 285).

Za svoju virtuoznu kritiku književnosti, umjetnosti i kulture sterilnosti i dekadencije, baš poput A. I. Vvedenskoga – I THOMAS STEARNS ELIOT (1888. – 1964.) odabire naoko skromne „kandence svakodnevnog govora“ (Bičanić 1974: 240), transferirajući ih u pjesništvo aluzivno-asocijativna mnogoznačja i duboka paradoksa kompleksnih poetskih slika. U intertekstnoj poemi *Pusta zemlja* (*The Waste Land*, 1922.), na markantnoj intelektualnoj pozadini – čije su duhovne koordinate usporedive s avangardno osviještenima napose u 2. RAZGOVORU O ODSUTNOSTI POEZIJE A. I. Vvedenskoga – predčava ih u sugestivnu „kontekstu moderne, urbane i industrijalizirane civilizacije, prikazom života otuđenih ili pobijedenih pojedinaca bez vjere i uvjerenja“ (Bičanić 1974: 237–238). Mrtvi su, pobijedeni, i pjesnici Vvedenskog – kao pjesnici čiji su stihovi *dopjevani, dok u grobovima „spokojno leže ko škrtice, a zvukove im pjesama ispijaju zvijeri“*. Kao pjesnici groteskni su protagonisti tragične *odsutnosti* u suvremenoj igri pojavljivanja i iščekavanja *divana* – dok na sceni literarno-koncertne dvorane nastupa *pjevač pjesnik* čija je pjesma puko konstatiranje stanja posvemašnjega duhovnog mrtvila ODSUTNOSTI POEZIJE. Ova intertekstno realizirana scenografska metafora inscenirana je kao crnohumorno kritičko poigravanje A. I. Vvedenskoga s pojmovima i karakteristikama: 1. „*divana, kanapea, počivaljke*“ kao mjesta nekreativna počinka, lijenog izležavanja – sa stilizacijom koja asocira na 2. mjesto održavanja „*divana*“ kao svojevrsnoga *pjesničkoga „vijeća“* s obzirom na to da označava i 3. „*zbirku lirike istočnjačkih pjesnika*“ (Poljanec 1966: 150).

I EUĠÈNE IONESCO virtuoz je transfera vvedenskijevskoga „štovanja ništavnosti misli i bijede jezika“ u „odnos prema jeziku u smislu višestruke humorističke deformacije“, prepoznatljive kao „najizrazitija značajka njegova doprinosa avan-

gardnom kazalištu“ (Zuppa 1982: 695). Nekoliko Ionescovih komada o destrukciji građanske intime – *Čelava pjevačica* (*La Cantatrice chauve*, 1950.), *Lekcija* (*La Leçon*) i *Stolice* (*Les Chaises*, 1952.) – avangardno unutrašnjekazanski (Flaker 1984) korespondira napose s 3. RAZGOVOROM O SJEČANJU NA DOGAĐAJE I 5. RAZGOVOROM O TRČANJU PO SOBI. To su razgovori strukturirani poput Ionescovih dijaloga koji su – kao „puko konstatiranje doslovnosti“ generirani transferom udžbeničke metodologije prikazivanja „stereotipa engleske porodice“ (dakle: transferom „štovanja ništavnosti misli i bijede jezika“) u „stvaranje drame o malograđanima konformistima“, podložnim isključivo „jezičnim klišeima“ i govorenu „da ništa ne kažu, jer ništa nemaju da kažu“ (Zuppa 1982: 695–696).

Kanonizirana perspektiva književnoumjetničke aksiologije, tisućljećima izgrađivane, nenahrannjivosti ljudske i umjetničke žudnje za „velikim mislima“ i poetikama „bogatstva jezika“ – s osobitim obzirom, u H/(h)arms(ovsko)-oberiutskoj maniri, prema ruskoj književnoj tradiciji: npr., A. A. Puškina, L. N. Tolstoja i F. M. Dostojevskoga²⁵ – u deset se *Razgovora* kontinuirano munjevitno izokreće, transferirana u vlastitu suprotnost, prisiljena da joj se nepovratno ponizno podredi. Savršenstvo njezina obrtanja/izokretanja/preokretanja lapidarnom lajtmotivskom didaskalijom „*Poštuj bijedu jezika. Poštuj ništavne misli*“ odvija se u znaku univerzalne avangardne poetike osporavanja (Flaker 1982) svih kanoniziranih aksioloških sustava (*dekanonizacije*), njihovih konstituiranih hijerarhija (*dehijerarhizacije*) i načela estetskoga strukturiranja (*deestetizacije*) (Flaker 1984). Istodobno, procesuirala se i prema jedinstvenim zakonitostima multiperspektivna transfera kroz činarsko-oberiutski *kaleidoskop* (Aleksandrov /Александров/ 1968), čije tisućebojno šarenilo pulsira transom nezaustavljivih rasprsnuća *raspricavanjem* (Vlašić-Anić 1997; 2000) u bijelo iščekivanje – tragična apsurdna egzistencijalne *zbilje-ludnice* staljinističkih 1930-ih. To je ludnica ideološki nametnuta, *ozbiljena štovanja* parolaški uzvisivanih, revolucionarno 'velikih misli' i sorealistički-pedagoško normirana 'bogatstva jezika' književnosti i umjetnosti (Flaker 1975) – štovanja koje je postajalo *kamen zaglavni graditelja* 'svijetle, komunističko-proleterske budućnosti'. Izabirući „*kao da*“ ništavne (prosjake, siromašne, skromne, ponizne, bez gordosti) misli i umjetnički jezik duhovnosti (biblijski) „*nišćih*“ koju su upravo ti 'graditelji' prezirno odbacili, Vvedenski suptilno upozorava i na smrtno prijetuću opasnost od uskrate takva štovanja. Kontrapunktalnom ne(ozbiljnošću) prividno 'jednostavne', ludističke lakoće raskriva je u nizu geometrijski progresivnih (s)misaonih izokretanja. P(r)oiigravanjima sa središtima, ne/ravnotežom i intertekstnim „sjenama misli“ (Druskin 1985: 387), ne/ponovljivo je propituje u perspektivi višesmisleno metamorfozične „*obratnosti*“ (obrnutosi) – perspektivi „*kao da*“ kaotično besmislene *Izvjesne količine razgovora (ili učisto prepisana popisa tema)*. Osvještajući ovu 'lakoću' zrakizmom in/(di)verzivnih transfera štovanja „*ništavnih misli*“, „*bijede jezika*“ u svakom od deset *Razgovora*, Vvedenski ne/očekivano p(re)okreće bogat spektar mikrotransfernih dodira 'izvjesnom količinom', umjetnički mu, '(ne)susjednih svijetova'. Pozornost nesumnjivo izaziva respektabilan niz njihovih stvaralaca – in/(di)verzananata mimetičke književnoumjetničke tradicije, transferzanata 'odbačenih kamenčića' kanoniziranih umjetničkih struktura u 'izvjesne količine' beskrajno o/(raš)čaravajućega apsurdna: Beckett, Ionesco, Camus, Kafka, Harms, dadaisti, zagrebačko Kugla-glumište...

„U stihovima (poetskom govoru) Vvedenskoga gotovo u svakoj je frazi – glavni pravac misli i pogrešnost – njezina sjena; pogrešnost u riječi koja narušava smisao glavnoga pravca. Ta pogrešnost ili sjena misli zapravo i jest glavni pravac, a glavni pravac – njezina sjena.“

(Druskin 1985: 387)

²⁵ Usp. *Bol'shie mysli v soldatskoj golove kružatsja / velike misli u soldatskoj glavi kruže...* Harms, Ossa.

Izvori:

- Descartes, R. 1983. Rasprava o metodi. *Racionalistička filozofija. Filozofska hrestomatija IV*. Ur. Kangrga, M. NZMH. Zagreb.
- DO 1928: DEKLARACIJA OBERIU. Prev. Donat, B. *Polja* 25/46. 28–29.
- Harms, D. I. 1974. *Sobranie proizvedenij. Kniga I, II, III*. [SP1, SP2, SP3]. Kafka-Presse. Bremen.
- Harms, D. I. 1993. *Menja nazývajú kapucynom – nekotorýe proizvedenija Daniila Ivanoviča Harmsa*. MP „Karavento“ – Pikment. Moskva.
- Kafka, F. 1999. *Die Erzählungen und andere ausgewählte Prosa*. S. Fischer Verlag, GmbH. Frankfurt am Main.
- Vvedenski, A. I. 2004. *Krugom vozmožno Bog*. <http://www.vvedenski.by.ru/poetry/krugom.htm> 21.10.2004.
- Vvedenski, A. I. 2004. *Nekotoroe količstvo razgovorov (ili načisto peredelannyj temnik)*. <http://www.vvedenski.by.ru/poetry/nekotor.htm> 21.10.2004.
- Vvedenski, A. I. 2004. *Priglašenie menja podumat'*. <http://www.vvedenski.by.ru/poetry/priglašenie.htm> 21.10.2004.
- Vvedenski, A. I. 2004. *Značen'e morja*. <http://www.vvedenski.by.ru/poetry/značen'e.htm> 21.10.2004.

Literatura:

- Aleksandrov, A. 1969. OBERIU. Predvaritel'nye zametki. *Československá rusistika XIII/5*. 296–303.
- Adorno, T. W. 1985. *Filozofsko-sociološki eseji o književnosti*. Školska knjiga. Zagreb.
- Aleksić, D. 1922: Dadaizam (club dada bluf). *Dada-Jazz. Dada Antologija* (Ur. D. Aleksić), Zagreb, 4–7.
- Aleksić, D. 1922: *Dada-Tank – Novo Kosovo* (Ur. D. Aleksić), Zagreb 1922.
- Benjamin, W. 1971. *Uz kritiku sile – eseji*. Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Biblija. Stari i Novi zavjet*. 1994. Ur. Kaštelan, J., Duda, B. Kršćanska sadašnjost. Zagreb.
- Bičanić, S. 1974. Pjesništvo 20. stoljeća. *Povijest svjetske*

- književnosti, knj. 6*. Ur. Kogoj-Kapetanić, B., Vidan I. et al. Mladost. Zagreb.
- Camus, A. 1971. *Mit o Sifizu*. Zora. Zagreb.
- Culler, J. 1991. *O dekonstrukciji*. Globus. Zagreb.
- Derrida, J. 1986. Struktura, znak i igra u obradi ljudskih znanosti. *Suvremene književne teorije*. Ur. Beker, M. SNL. Zagreb.
- Dietzfelbinger, K. 1993. *Kafkina tajna: tumačenje Kafkinih Razmišljanja o grijehu, patnji, nadi i pravom putu*. Globus. Zagreb.
- Druskin, J. S. 1985. Činari. Glava iz knjige Jakova Semenoviča Druskina (1902/1980) *Son i jav'*, 1968. *Wiener Slawistischer Almanach* 15. 381–403.
- Druskin, J. S. 1985a. Stadii ponimanija. *Wiener Slawistischer Almanach* 15. 405–413.
- Flaker, A. 1982. *Poetika osporavanja*. Školska knjiga. Zagreb.
- Flaker, A. 1984. *Ruska avangarda*. SNL/GLOBUS. Zagreb.
- Flaker, A. 1989. Estetski izazov / estetska provokacija. *Pojmovnik ruske avangarde*, sv. 6. Ur. Flaker, A., Ugrešić, D. GZH – Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. <http://www.vvedenski.by.ru/poetry/nekotor.htm> 21.10.2004.
- Jaccard, J.-Ph. 1995. *Daniil Harms i konec ruskoĝo avangarda*. Akademičeskij proekt. Sankt-Peterburg.
- Klaić, B. 1983: *Rječnik stranih riječi – tuđice i posuđenice*. Ur. Klaić, Ž. NZMH. Zagreb.
- Mužina, M. 1974. Engleski roman poslije 1945. *Povijest svjetske književnosti, knj. 6*. Ur. Kogoj-Kapetanić, B., Vidan I. et al. Mladost. Zagreb. 259–274.
- Orlicki, J. 2004. Stih Aleksandra Vvedenskogo v kontekste oberiutskoj stihotvornoj poetiki. *Aleksandr Vvedenskij i ruski avangard. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii, posvjaščennoj 100-letiju so dnja roždenija A. Vvedenskogo*. Ur. Kobrinskij, A. Rossijskij gosudarstvennyj pedagogičeskij universitet im. A. I. Gercena – Meždunarodnyj blagotvoritel'nyj fond im. D. S. Lihačeva – Peterburgskij institut iudaiki. Sankt-Peterburg.
- Poljanec, R. F. 1966. *Rusko-hrvatskosrpski rječnik*. Školska knjiga. Zagreb.

- Vidan, I. 1974. Irska književnost na engleskom jeziku. *Povijest svjetske književnosti, knj. 6*. Ur. Kogoj-Kapetanić, B., Vidan I. et al. Mladost. Zagreb. 275–289.
- Vlašić-Anić, A. 1997. *Harms i dadaizam*. Hrvatsko filološko društvo. Zagreb.
- Vlašić-Anić, A. 2000. Раз-сказывание [raspričavanje] характера. *Studia Slavica* 45. 87–105.
- Vlašić-Anić, A. 2005. Narrativnyj suprematizm leningradskoj „zvezdy dada“ (“Star of Dada” D. I. Harms). *VI slavističeskie čtenija pamjati professora P. A. Dmitrieva i professora G. I. Safronova. Materialy meždunarodnoj naučnoj konferencii, 9-11. sentjabrja 2004*. Filološki fakultet SpbGU. Sankt-Peterburg.
- Vlašić-Anić, A. 2006. Zvezda bessmyslyci (nekotoroe količstvo “niščih mysle”). *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 69. 19–32.
- Vlašić-Anić, A. 2006a. *Harms i Kafka*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 660 str.
- Zuppa, J. 1982. Kazalište od egzistencijalizma do suvremenih traganja. *Povijest svjetske književnosti, knj. 3*. Ur. Vidan, G. et al. Mladost. Zagreb. 587–612.
- Žmegač, V. 1974. Od naturalizma do danas. *Povijest svjetske književnosti, knj. 5*. Ur. Žmegač, V. Mladost. Zagreb. 167–271.

Summary

Transfer of respect for “no-good thoughts”,
“poverty of language”

When speaking about the *transfer of respect for “no-good thoughts”, “poverty of language”,* the author primarily aims at the avant-garde *ethical/poetic gesture* of intertextual, ‘Kafkian *intriguing*’ creations within the subversive ‘*force of thought*’ of “činar–autho-rity of nonsense” A. I. Vvedensky: *Respect the poverty of language. Respect the no-good thoughts. (Uvažaj bednost' jazyka. Uvažaj niščie mysli.)* This is the ethical/poetic gesture that was already expressed as a leitmotif in the *1st Conversation about the Madhouse (1. Razgovor o sumasšedšem dome)* in the structurally heterogeneous, verse-prose dramatic ‘scenerio’ written by A. I. Vvedensky in 1936–1937 – *A Certain Amount of Conversation (or a list of topics neatly written) / Nekotoroe količstvo razgovorov (ili načisto peredelannyj temnik)*. On the level of the entire poet’s opus, it is transformed into a universal mode of the avant-garde ethical/poetic opinion of the enchanting “opposition” [“for it all to be well-known / we should start livin’ opposite” / “čtoby bylo vse ponjatno / nado žit’ načat’ obratno” (*The Meaning of the Sea / Značenie morja, 1930*)] – a mode that we encounter, it appears – even in a “certain amount” (to Vvedensky) artistically ‘(non-)neighbouring worlds’ ... Those are the worlds of D. I. Harms, Dadaist and surrealist, F. Kafka, A. Camus, E. Ionesco, S. Beckett, the KUGLA (Orb) Theatre from Zagreb – with whose methods of almost identical *transfer of respect ‘as if’ “no-good thoughts”* the author compares the ethical/poetic *gestures of transfer(ing)* of A. I. Vvedensky. As an ethical/poetic provocative call to an inverse relation of (*non*)*respecting the* found literary, cultural and civilisational tradition, this is a transfer that, simultaneously, and in an entirely peculiar way also transforms the complexity of the pseudo-paracitational transversal: the Bible ↔ “stars of nonsense” of A. I. Vvedensky.

Translated by Boris ANIĆ

PRILOG

A. Vvedenskij

IZVJESNA KOLIČINA RAZGOVORA
(ili učisto prepisan popis tema)

1. RAZGOVOR O LUDNICI

U kočiji vozilo se troje. Oni su razmjenjivali misli.

Prvi. Znam ja ludnicu. Vidio sam ja ludnicu.

Drugi. Što to govoriš? ja ništa ne znam. Kako ona izgleda.

Treći. Izgleda li ona? Tko je vidio ludnicu.

Prvi. Što se u njoj nalazi? Tko u njoj živi.

Drugi. Ptice u njoj ne žive. Stražari po njoj hodaju.

Treći. Znam ja ludnicu, tamo žive ludaci.

Prvi. Mene to veseli. Mene to jako veseli. Zdravo, ludnice.

Gospodar ludnice *(gleda u svoj trošni šalter, kao u zrcalo)*. Zdravo, predragi. Lezite.

Kočija se zaustavlja pokraj vratiju. Iza ograde vire sitnice. Prolazi večer. nikakve se promjene ne događaju. Poštuj bijedu jezika. Poštuj ništavne misli.

Prvi. Evo kakva je ta ludnica. Zdravo, ludnice.

Drugi. Pa ja sam i znao da je ona baš takva.

Treći. Ja to nisam znao. Je li ona baš takva.

Prvi. Idemo hodati. Posvuda svi hodaju.

Drugi. Tu nema ptica. Jesu li tu ptice.

Treći. Nas nije ostalo mnogo i nećemo još dugo.

Prvi. Pišite čisto. Pišite dosadno. Pišite sočno. Pišite jasno.

Drugi. Dobro tako ćemo i raditi.

Otvaraju se vrata. Izlazi doktor s pomoćnicima. Svi zebru. Poštuj okolnosti mjesta. Poštuj to što se događa. No ništa se ne događa. Poštuj bijedu jezika. Poštuj ništavne misli.

Prvi *(govori ruskim stihovima)*.

Ulazite u ludnicu

Moji druzi, moji knezi.

Ona radosno čeka nas.

Mi radosno čekamo nas.

Fenjer mi palimo ovdje,

Fenjer ko car visi.

Lisice bježe kod nas,

One piskutljivo pište.

Sve je to vremensko kod nas,

Cvjetovi uokolo škripe.

Drugi. Saslušaj(va)o sam ove stihove. Oni su se davno završili.

Treći. Nas nije ostalo mnogo i nećemo još dugo.

Gospodar ludnice *(otvarajući svoj trošni šalter, kao prozorčić)*. Udite predragi, lezite.

U kočiji vozilo se troje. Oni su razmjenjivali misli.

2. RAZGOVOR O ODSUTNOSTI POEZIJE

Dvanaest ljudi sjedilo je u sobi. Dvadeset ljudi sjedilo je u sobi. Četrdeset ljudi sjedilo je u sobi. U sali se održavao koncert. Pjevač je pjevao:

Zar vam nisu o poeti

Pjesme sve već dopjevane.

I u grobu su pjevači

K'o spokojne cicije.

Pjevač je napravio pauzu. Pojavio se divan. Pjevač je produžio.

Drvo sad stoji bez zvuka,

Bez počasti noć teče.

Sunce tiho k'o nauka

Gaje dosadne peče.

Pjevač je napravio pauzu. Divan je iščeznuo. Pjevač je produžio.

Oblaci nebom hode divno.

Konji kaskaju umno.

Stihovi nigdje ne čuju se,

Sve bešumno je tamno.

Pjevač je napravio pauzu. Pojavio se divan. Pjevač je produžio.

Valjda umriješe poeti,

Muzikanti i pjevači,

I tijela im valjda negdje

Sniju spokojno k'o cicije.

Pjevač je napravio pauzu. Divan je iščeznuo. Pjevač je produžio.

O pogledajte sad prirodu

Tad su svi prišli prozorima i počeli motriti beznačajan prizor.

I bezglasne šume.

Svi su pogledali šume, koje nisu odavale ni jednog jedinog zvuka.

Dozlogrdiše narodu

Sada ptičji glasovi.

Posvuda narod stoji i pljuckajući negoduje²⁶, začuvši ptičje pjevanje.

Pjevač je napravio pauzu. Pojavio se divan. Pjevač je produžio.

Jesen. List leži crven.

Tamni groblje pjevača.

Tišina. Noćna je magla

Na humke već nalegla.

Pjevač je napravio pauzu. Divan je iščeznuo. Pjevač je produžio.

Ustali poeti usnuli

I kazali, da si pravi.²⁷

U grobu ležimo otpjevani,²⁸

Pod pokrovom žutih trava.

Pjevač je napravio pauzu. Pojavio se divan. Pjevač je produžio.

Muziku u zemlji sviraju,

Crvići stihove poju.

Rijeke rime ponavljaju,

Zvijeri zvuke pjesme piju.

Pjevač je napravio pauzu. Divan je iščeznuo. Pjevač je umro. Što je on time dokazao.

3. RAZGOVOR O SJEĆANJU NA DOGAĐAJE

Prvi. Prisjetimo se početka našega spora. Ja sam rekao da sam jučer bio kod tebe, a ti si rekao da ja jučer nisam bio kod tebe. Kao dokaz tomu ja sam rekao da sam razgovarao jučer s tobom, a ti si kao dokaz tomu rekao da ja nisam razgovarao jučer s tobom.

Oni su oba važno gladili svaki svoju mačku. Vani se spustila večer. Na prozoru je gorjela svijeća. Svirala je muzika.

Prvi. Tad sam ja rekao: Pa kako to, pa ti si sjedio tu na mjestu A, i ja sam stajao tu na mjestu B. Tad si ti rekao: Ne, pa kako, ti nisi sjedio tu na mjestu A, i ja nisam stajao tu na mjestu B. Da bih povećao snagu svoga dokaza, da bih ga učinio veoma, veoma moćnim, ja sam osjetio odmah žalost i veselje i plač i rekao sam: Pa nas je bilo ovdje dvoje, jučer u isto vrijeme, na tim dvjema bliskim točkama, na točki A i na točki B, - ta shvati.

Oni su oba sjedili zatvoreni u sobi. Vozile su se saonice.

Prvi. No tebe su također obuzela čuvstva bijesa, okrutnosti i ljubavi prema istini i rekao si mi kao odgovor: Ti si bio ti, a ja sam bio ja. Ti nisi vidio mene, ja nisam vidio tebe. O podlim onim točkama A i B ja čak niti govoriti neću.

Dva čovjeka sjedila su u sobi. Oni su razgovarali.

Prvi. Tada sam rekao: (Sjećam se) po tom ormaru hodao je, zviždućuci, konjušar, i (sjećam se) na toj komodi šumila je prekrasnim vrhovima veličanstvena šuma cvjetova, i (sjećam se) ispod stolice je vodoskok koji žubori, i ispod kreveta prostran dvorac. Evo što sam ja tebi rekao. Tada si ti, smiješeći se, odgovorio: Sjećam se konjušara, i veličanstvene šume cvjetova, i vodoskoka koji žubori, i prostranog dvorca, ali gdje su oni, njih se nigdje ne vidi. U sve ostalo mi smo gotovo bili uvjereni. No sve nije bilo tako.

Dva čovjeka sjedila su u sobi. Oni su se sjećali. Oni su razgovarali.

Drugi. Zatim smo došli do sredine našega spora. Ti si

²⁶ Usp. «плевать» pljuvati; **на кого** fig. vulg. Ne mariti za, fučkati na koga; u pred: **мне** **п. на это** to mi je svejedno || **п. в потолок** ljenčariti, dangubiti, ništa ne raditi; **ся** pljuckati, pljuvati jedan na drugoga; fig. negodovati, izražavati nezadovoljstvo, odvratnost* (Poljanec 1966: 628).

²⁷ Usp. «правый¹» desni; fig. pol. desničarski, konzervativan, reakcionaran; (...) **правый²** pravedan, pravičan; u pred prav: **быть -ым** biti u pravu, imati pravo; nevin, neđuzan; **признать -ым** osloboditi krivice, opravdati* (Poljanec 1966: 706).

²⁸ Usp. «отпетый» otpjevan; fig. nepopravljiv, okorio, propao; odvažan, srčan, hrabar * (Poljanec 1966: 572).

rekao. Možeš li ti sebi predočiti, da sam ja bio kod tebe jučer. A ja sam rekao: Ja ne znam. Može biti i mogu, no ti nisi bio. Tada si ti rekao, u trenu savršeno izmijenivši svoje lice: Kako to? kako to? ja to zamišljam. Ja ne inzistiram više, da sam ja bio, no ja zamišljam to. Evo vidim jasno. Ja ulazim u tvoju sobu i vidim tebe – ti sjediš sad tu sad tamo i **uokolo više svjedoci** ovoga dijela slike i skulpture i muzika.

Dva čovjeka sjedila su zatvorena u sobi. Na stolu je gorjela svijeća.

Drugi. Ti si veoma, veoma uvjerljivo ispričao sve to, odgovarao sam ja, no ja sam na vrijeme zaboravio što ti jesi, i svi moji svjedoci šute. Može biti da zbog toga ja ništa ne zamišljam. Ja sumnjam čak u postojanje tih svjedoka. Tada si ti rekao, da počinješ osjećati smrt svojih čuvstava, no ipak, ipak (i već sasvim slabo) ipak, tebi se čini, da si bio kod mene. I ja sam isto utihnuo i rekao, da ipak, meni se čini, da kao da ti i nisi bio. No sve nije bilo tako.

Tri čovjeka sjedila su zatvorena u sobi. Vani se spustila večer. Svirala je muzika. Svijeća je gorjela.

Treći. Prisjetimo se kraja vašega spora. Vi obojica ništa niste govorili. Sve je bilo tako. Istina, kao numeracija, prošetkavala se zajedno s vama. Što je bilo uistinu?²⁹ Spor je završio. Ja sam se nevjerojatno začudio.

Oni su oba važno gladili svaki svoju mačku. Vani se spustila večer. Na prozoru je gorjela svijeća. Svirala je muzika. Vrata su bila čvrsto zatvorena.

4. RAZGOVOR O KARTAMA

No idemo se kartati, viknuo je Prvi.

Bilo je rano jutro. Bilo je pravo rano jutro. Bilo je četiri sata noću. Nisu bili ti svi od onih koji bi mogli biti, oni kojih nije bilo, ležali su, shrvani teškim bolestima kod kuće na krevetima, i potištene obitelji okruživale su ih, ridajući i pripri-

²⁹ sigurno, čvrsto, pouzdano, pravilno, točno, nesumnjivo, neosporno.

jajući se očima uz njih. Oni su bili ljudi. Oni su bili smrtni. Što da se tu radi. Ako se osvrnemo uokolo, tad će i s nama biti to isto.

No idemo se kartati, viknuo je ipak te večeri Drugi. Ja kartam sa zadovoljstvom, rekao je Sandoneckij, ili Treći.

One mi razvesele dušu, rekao je Prvi.

A gdje pak su naši onaj koji je bio žena i onaj koji je bio djevojka? upitao je Drugi.

O ne pitajte, oni umiru, rekao je Treći ili Sandoneckij. Dajte, idemo kartati.

Karte su dobra stvar, rekao je Prvi.

Ja jako volim kartati, rekao je Drugi.

One me uzbuduju. Ja postajem neuranotežen, rekao je Sandoneckij. On pak je Treći.

Pa još kad umreš, tad se kartati nećeš, rekao je Prvi. Zato 'ajde sad idemo kartati.

Čemu takve mračne misli, rekao je Drugi. Ja volim kartati.

Ja se isto veselim životu, rekao je Treći. I ja volim.

A kako tek ja volim, rekao je Prvi. Ja sam spreman čitavo se vrijeme igrati.

Može se igrati na stolu. Može i na podu, rekao je Drugi. Evo ja i predlažem – dajte da kartamo.

Ja sam spreman igrati makar i na plafonu, rekao je Sandoneckij.

Ja sam spreman igrati makar i na čaši, rekao je Prvi.

Ja makar i pod krevetom, rekao je Drugi.

No hajde, vi, rekao je Treći. Počnite vi. Učinite vaš korak. Pokažite vaše karte. Dajte da kartamo.

Ja mogu početi, rekao je Prvi. Ja sam igrao.

Pa što sad, rekao je Drugi. Ja sad ni o čemu ne razmišljam. Ja sam igrao.

Reći ću ne hvaleći se, rekao je Sandoneckij. Koga da volim. Ja sam igrao.

No, rekao je Prvi, – igrači su se skupili. Dajte da kartamo. Koliko ja shvaćam, rekao je Drugi, meni kao i svima ostalima predlažu³⁰ da kartam. Odgovaram – ja se slažem.

Čini se da i meni predlažu, rekao je Treći. Odgovaram – ja se slažem.

³⁰ Predložiti, ponuditi; narediti, zatražiti (Poljanec 1966: 710)

Po meni taj se prijedlog odnosi i na mene, rekao je Prvi. Odgovaram – ja se slažem.

Vidim ja, rekao je Drugi, da svi mi ovdje kao da smo poludjeli. Dajte da kartamo. Što da tako sjedimo.

Da, rekao je Sandoneckij, koliko je do mene – poludio sam. Bez karata nikamo.

Da, rekao je Prvi, ako želite – ja isto. Kamo karte – tamo i ja.

Ja od karata potpuno silazim s uma, rekao je Drugi. Kartati pa kartati.

Evo i okrenuli smo noć oko prsta, rekao je Treći. Evo i ona je završila. Idemo kućama.

Da, rekao je Prvi. Nauka je to dokazala.

Naravno, rekao je Drugi. Nauka je dokazala.

Nema sumnji, rekao je Treći. Nauka je dokazala.

Oni su se svi nasmijali i krenuli svojim kućama u blizini.

5. RAZGOVOR O BIJEGU U SOBI

Tri čovjeka trčala su po sobi. Oni su razgovarali. Oni su se kretali.

Prvi. Soba neće nikamo pobjeći,³¹ a ja bježim.

Drugi. Oko kipova, oko kipova, oko kipova.

Treći. Tu kipova nema. Pogledajte, nikakvih kipova nema. Prvi. Pogledaj – tu nema kipova.

Drugi. Naša je utjeha, da imamo duše. Gledajte, ja bježim.

Treći. I stolica je bjegunica, i stol je bjegunac, i zid je bjegunac.

Prvi. Meni se čini da griješiš. Po meni mi ćemo jedini pobjeći.

Tri čovjeka sjedila su u vrtu. Oni su razgovarali. Nad njima u zraku uzvisivale su se ptice. Tri čovjeka sjedila su u zelenom vrtu.

Drugi.

Lijepo u vrtu je sjediti,
Zvijezdi se smiješiti,
I napamet zbrajati
Tko će zimus umrijeti.

Odazvav se k(p)ucnju³¹ ptica
Zvuku čovjekovih lica

I zvjerinjem rikanju,
Poč' potrčat' na oproštaj.

Tri čovjeka stajala su na najvišem vrhuncu. Oni su govorili stihovima. Za pojačane pokrete nije bilo mjesta ni vremena.

Treći.

Divno je stojeć na gori
Mislit o zemljinoj kori.
Nek ona je crna, hrapava,
Al strašna joj **d(e)ržava**.³³
Zrak je tu. On, star i sijed.
Zdravo zrače moj susjede.
Zagrljo sam visinu.
Ja vidim Boga na daljinu.

Troje je stajalo na obali mora. Oni su razgovarali. Valovi su ih slušali na udaljenosti.

Prvi.

Kraj mora stajao sam davno
Mislio o morskoj pučini.
Mislio sam zašto ono
Zvuči k'o muzikant Puccini.
I shvatih: more to je vrt.
On muzikalnim valovima
Zove mene i vas natrag
Potrčat u sobi sa snima.

Tri čovjeka trčala su po sobi. Oni su razgovarali. Oni su se kretali. Oni su se osvrtni unaokolo.

Drugi. Sve je tu kao i prije. Ništa nikamo nije pobjeglo.
Treći. Jedinu ćemo mi pobjeći. Ja ću odmah izvaditi oružje. Ja ću nad sobom djelovati.

Prvi. Jako smiješno. Strijeljat ćeš se ili utapljati ili vješta-ti?

Drugi. O, ne smij se! Ja trčim da što brže skončam.

Treći. Kakav čudak. On trči oko kipova.

³¹ Usp. **уберать** ns bježati, davati se u bijeg; brzo se udaljavati; juriti mimo čega, brzo prolaziti; prostrirati se, pružati se u daljinu; **кото-что** zast izbjegavati-što, kloniti se koga-čega; **-ся** umoriti se trčeći (Poljanec 1966: 1021).

³² Usp. **стык**¹ udarac, kucanje, lupa, -nje; pucanje, pucanj; štro-pot; (Poljanec 1966: 967).

³³ Usp. **держáва** pj država; zast izbjegavati-što, kloniti se koga-čega, vrhovna vlast; *hist* zlatna lopta s križićem na vrhu (vladalački simbol u st. R.) (Poljanec 1966: 148).

Prvi. Ako kipovima nazovemo sve predmete, ovo i ono.
Drugi. Ja nazvao bih kipovima zvijezde i nepomične oblake. Što je do mene, ja nazvao bih.
Treći. Ja ću pobjeći k Bogu – ja sam bjegunac.
Drugi. Poznato mi je, da sam počinio samoubojstvo.

Tri čovjeka izašla su iz sobe i popela se na krov. Moglo bi se činiti – zašto?

6. RAZGOVOR O NEPOSREDNOM NASTAVKU

Tri čovjeka sjedila su na krovu skrštenih ruku, u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Prvi. Eto vidiš li ti, ja uzimam uže. Ono je čvrsto. Ono je već nasapanano.

Drugi. Što tu reći. Ja izvlačim pištolj. On je već podmazan.

Treći. A evo i rijeke. Evo rupe u ledu. Ona je već zapjenjena.

Prvi. Svi vide, ja se spremam učiniti ono, što sam već zamislio.

Drugi. Zbogom moja djeco, moje žene, moje majke, moji očevi, moja mora, moj zrak.

Treći. Moćna vodo, što da ti šapnem u uho. Mislim – samo na jedno: mi ćemo se uskoro sresti.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Prvi. Ja prilazim k stijeni i izabirem mjesto. Ovdje, ovdje ćemo zabiti kuku.

Drugi.

Samo što cijev me pogledala,

Kad smjesta smrt me zapahnula.

Treći. Ti si se mene načekala ledena rijeko. Još malo, i ja ću se približiti.

Prvi. Zrak, dopusti mi da za oproštaj stisnem tvoju ruku.

Drugi. Proći će još samo malo vremena i ja ću se pretvoriti u hladionik.

Treći. Što se mene tiče – ja ću se pretvoriti u podmornicu.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Prvi. Ja stojim na tabureu usamljeno, k'o svječića.

Drugi. Ja sjedim na stolici. Pištolj u poludjeljo ruci.

Treći. Stabla, ona koja su u snijegu i stabla, ona koja stoje zakrivena lišćem, stoje na udaljenosti od ove pomodre rupe u ledu, ja stojim u bundi i sa šubarom, kako je stajao Puškin, i ja stojeći pred ovim grotlom, pred ovom vodom, – ja sam čovjek koji se ubija.

Prvi. Meni je sve poznato. Ja si pak stavljam uže oko vrata.

Drugi. Da, sve je jasno. Ja stavljam cijev pištolja u usta. Ja ne cvokoćem zubima.

Treći. Ja odstupam za nekoliko koraka. Ja uzimam zalet. Ja trčim.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Prvi. Ja skačem s taburea. Uže je oko vrata.

Drugi. Ja napinjem oroz. Metak je u cijevi.

Treći. Ja sam skočio u vodu. Voda je u meni.

Prvi. Petlja se zateže. Ja gubim dah.

Drugi. Metak me pogodio. Ja sam sve izgubio.

Treći. Voda me preplavila. Ja se gušim.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Prvi. Umro sam.

Drugi. Umro sam.

Treći. Umro sam.

Prvi. Umro sam.

Drugi. Umro sam.

Treći. Umro sam.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

Oni su sjedili na krovu u potpunom spokoju. Iznad njih letjeli su vrapci.

7. RAZGOVOR O RAZLIČITIM RADNJAMA

Rasvjetljujuća misao. Moglo bi se činiti, što tu nastavljati, kada su svi umrli, što tu nastavljati. To je svakome jasno.

No ne zaboravi, tu ne djeluju tri čovjeka. Ne voze se oni u

kolima, ne spore se oni, ne sjede oni na krovu. Mogu biti tri lava, tri tapira, tri rode, tri slova, tri brojke. Što će nam njihova smrt, za što će im njihova smrt.

No ipak njih troje plovili su u čamcu, svake minute, svake sekunde razmjenjivali su vesla, s takvom brzinom, s takvom širinom, da se njihove divne ruke nisu mogle vidjeti.

Prvi.

On je dahnuo.

Drugi.

On je pljunuo.

Treći.

Sve je zglaslo.

Prvi.

Zapali.

Drugi.

Svijeću.

Treći.

Iznova.

Prvi.

Ne uspijeva.

Drugi.

Gasi se.

Treći.

Svijeća iznova.

Oni su se počeli tući i udarali su čekićima jedan drugoga po glavi.

Prvi.

Eh šibicâ.

Drugi.

Kad ih bilo bi.

Treći.

One pomogle bi.

Prvi.

Jedva da bi.

Drugi.

Tu i previše.

Treći.

Sve se već ugasilo.

Oni piju kiselicu odmarajući se na veslima. No uokolo je zbilja sve neprovidno.

Prvi.

Pa zapali.

Drugi.

No zapali, zapali.

Treći.

Točno k'o u Parizu.

Prvi.

Tu Kina nije.

Drugi.

Zar mi plovimo.

Treći.

U daleku Letu.

Prvi.

Bez zlata bez mjedi.

Drugi.

Stižemo li k ljetu.

Treći.

Šišaj.

Prvi.

Bježi.

Drugi.

Ni plamička.

Treći.

Ako je mrtav, to.

Prvi.

Ne, k <.....>.

Drugi.

Ako je izbrisan, tad.

Treći.

Ne traži.

Tako su se vozili u čamcu, razmjenjivali su misli, i vesla su, kao pucnji, svjetlucala u njihovim rukama.

8. RAZGOVOR TRGOVACA S ČUVAROM KUPALIŠTA

Dva trgovca bludila su po bazenu, u kojem nije bilo vode. No čuvar kupališta sjedio je ispod stropa.

Dva trgovca (*spustivši glave, baš kao bikovi*). U bazenu nema vode. Ja se ne mogu kupati.

Čuvar kupališta.

Monoton je moj običaj:

Sjedim k'o sova pod plafonom,

I dim iz svlačionice,

Zrak me bičuje

Stoji nad svakim kotličem.

Dim sam oblačni,

Tame plijenom
Zacijelo ću sav postati.
Bljeskaju peći,
Venu svijeće,
Plamsa bespoštedna para.
Sred mokrih NAR(kom)A
Žute se pleća
I nove i surove sječe
Već se priprema popara.
Tu traže pruće,
<.....> novac
Tu žedan postao je lovac.
Sred mraka riču
Zavijaju fijuču
Otac i konjanik i plivač.
I dim se valja kao prosjak
U bezbožnoj sumračnoj nastambi,
Gdje s lica svih podlaca
Sliječe oblak mrtvaca.
Dva trgovca (*podigavši glave, baš kao zanimjeli*).
Pođimo u žensko odjeljenje. Ja se tu ne mogu kupati.
Čuvar kupališta. (*sjedi pod stropom, baš kao čuvarica*).

Boginje
Ulaze u odjeljenje,
I nebo mrzne
U daljini.
Kao krila zbacuju bundice,
Kako brzo skidaju suknjice,
I postajuć golišavice
Na vratu drže mališane.
Tu sapun pleše k'o Ljudmila
guče usnica ko golubica,
I žarki snijeg joj očiju
I potočić joj govora
I obris njenih noći
I to izgaranje u peći
Strašnije od žudnje svijeća.
Tu ja sjedim i silno mrzim
Tu mnogobrojnu žitkost,
Što brizga iz odvrnutih slavina,
Slijeva se strminama tijela,
Gdje trbusi izgledaju k'o tirani.

Ja čuvar sam, no i ja oznojen.
Mi čuvari turbomi smo danas.
Svjetlo nam nemilo. I svijet nije svjež.
Gledam kvaku dobro pričvršćenu.
Oružje je tu. Petlju odreži.
Neka se kupaju krasotice,
Meni se ipak one ne sviđaju.

Dva trgovca (*gledaju u parnu kupelj ravno kao u valove*). On je sigurno bespolan ovaj čuvar.
Ulazi Elizaveta. Ona se razodijeva s namjerom da se počne prati. Dva trgovca motre je kao sjene.
Dva trgovca. Vidi. Vidi. Ona je krilata.
Dva trgovca. Pa da, ima na tisuće krilašca.
Elizaveta, ne primjećujući trgovce, umila se, odjenula i iznova izašla iz kupelji. Ulazi Olga. Ona se razodijeva, sigurno se želi kupati. Dva trgovca gledaju u nju kao u zrcalo.
Dva trgovca. Vidi, vidi kako sam se promijenio.
Dva trgovca. Da, da. Ja sam potpuno neprepoznatljiv.
Olga zamjećuje trgovce i prikriva svoju naĝost prstima.
Olga. Zar vas nije stid trgovci, što me gledate.
Dva trgovca. Mi se želimo kupati. A u muškom odjeljenju nema vode.
Olga. O čemu vi sada razmišljate.
Dva trgovca. Mi smo mislili da si ti zrcalo. Mi smo pogriješili. Mi molimo oproštaj.
Olga. Ja sam žena, trgovci. Ja sam sramežljiva. Ne mogu stajati pred vama gola.
Dva trgovca. Kako si neobično građena. Ti gotovo nisi ni slična nama. I grudi tvoje nisu iste, i među nogama je bitna razlika.
Olga. Vi čudno govorite trgovci, ili vi niste vidjeli naše ljepotice. Ja sam veoma lijepa, trgovci.
Dva trgovca. Ti se kupaš, Olga.
Olga. Ja se kupam.
Dva trgovca. No kupaj se, kupaj.
Olga je završila kupanje. Odjenula se i iznova izašla iz kupelji. Ulazi Zoja. Ona se razodijeva, znači želi se prati. Dva trgovca plivaju i plutaju po bazenu.
Zoja. Trgovci, vi ste muškarcii?
Dva trgovca. Mi smo muškarcii. Mi se kupamo.
Zoja. Trgovci, gdje se mi nalazimo. Čega se igramo?
Dva trgovca. Mi se nalazimo u parnoj kupelji. Mi se

umivamo.
Zoja. Trgovci, ja ću plivati i prati se. Ja ću svirati flautu.
Dva trgovca. Plivaj. Umivaj se. Sviraj.
Zoja. Može biti da je to pakao.
Zoja je prestala kupati se, plivati, svirati. Odjenula se i iznova izašla iz kupelji. Čuvar kupališta, on je već čuvarica, spušta se sa stropa.
Čuvar kupališta. Učinili ste od mene budalu, trgovci.
Dva trgovca. Čime?
Čuvar kupališta. Time što ste došli u ka(l)pa(ci)ma.
Dva trgovca. Ništa od toga. Mi to nismo namjerno učinili.
Čuvar kupališta. Pokazuje se da ste zvijeri.
Dva trgovca. Kakve?
Čuvar kupališta. Lavovi ili tapiri ili rode. A iznenada još i jastrebovi.
Dva trgovca. Ti si čuvaru dosjetljiv.
Čuvar kupališta. Ja sam dosjetljiv.
Dva trgovca. Ti si čuvaru dosjetljiv.
Čuvar kupališta. Ja sam dosjetljiv.

9. PRETPOSLEDNJI RAZGOVOR POD NASLOVOM JEDAN ČOVJEK I RAT

Surovi uvjeti. Ratno stanje. Borbeni položaji. Gotovo napad ili bitka.
Prvi. Ja sam jedan čovjek i zemlja.
Drugi. Ja sam jedan čovjek i stijena.
Treći. Ja sam jedan čovjek i rat. I evo što ću još reći.
Napisao sam stihove o tisuću devetsto četrnaestoj godini.
Prvi. Bez ikakva okolišanja čitam.
Drugi.

Nijemci grabe rusku zemlju.
Ja ležim
I grabež
Slušam.³⁴
Nijemcima sramota, Kantu stid.
Za nas
Svaki će se grenadir osvetiti.
A veliki knez K. R.
Bogu laska.

³⁴ **внять, внимать чему** knj zast (za)čuti što, (sa)slušati; ispuniti, uslišati, odazvati se; **в. просьбе** uslišati, ispuniti molbu

Nadgledajuć
Rabotu Nijemaca,
Naduo sam se
Kao zvijezda.
Pod okom advokata tuzemaca
Bez lepeza
Pao sam
Iz gnijezda.

Treći. Napravi stanku. O tome treba razmisliti.
Prvi. Sjedimo na kamen. Poslušajmo pucnjeve.
Drugi. Posvuda, posvuda stihovi se osipaju kao drveće.
Treći. Ja nastavljam.
Prvi.

Što je to,
Ne, što se dogodilo,
Pojmiti ne mogu, -
Carica se molila
Uz miris šeboja,
Uz vijence,
Uz križeve
Uz grobove,
Skidajuć sa sebe listove
Bezbrojnih ruskih slabosti.

Drugi. Zar smo doista dospjeli do groblja braće.
Treći. I tu leže njihovi ostaci.
Prvi. Odjekuju pucnji. Gruvaju puške.
Drugi. Ja nastavljam.
Treći.

Bijuć se u bitkama
Užasnim,
Dosad nezaborav(lje)nim,
Prikaze
Nesretnih
Vidjeh trupla ubijenih.
Dosad
Oni su jeli kisjelj.
Odasad
Bombe su im postelja.
No sabljom,
No ptićicom
Zvečeci,
Krvavom košuljom
Trepćući,

No bečeći
Ubijene oči,
K'o oblak,
K'o konji bježale su noći.
Prvi. Opis je točan.
Drugi. Poslušajte pjevanje ili govor pucnjeva.
Treći. Unio si potpunu jasnoću.
Prvi. Ja nastavljam.
Drugi.
Ti dobar si, prekrasan rat,
I mio mi je obraz vina,
Oči vina i usne,
I votke bijeli zubi.
Tri godine grabež bje,
Krici, paljba, bombe.
Bajonete, cvijeće, strijeljanje,
Bombe, grabež, grobovi.
Treći. Da to je istina, tada je bio rat.
Prvi. Te godine husari bili su veoma lijepo obučeni.
Drugi. Ne, ulani bili su bolje.
Treći. Grenadiri su bili lijepo obučeni.
Prvi. Ne, draguni bili su bolje.
Drugi. Od te godine ne ostade ni koščice.
Treći. Probudili su se pucnji. Oni zijevaju.
Prvi (*pogledavajući na prozor, koji ima oblik slova A*).
Nigdje ne vidim natpise, povezane s kakvim bilo pojmom.
Drugi. Što je tu čudno. Pa nismo mi učiteljice.
Treći. Idu trgovci. Da njih upitamo nešto.
Prvi. Pitaj. Pitaj.
Drugi. Odakle ste vas dvojica trgovci.
Treći. Pogriješio sam. Trgovci ne dolaze. Ne vide se.
Prvi. Ja nastavljam.
Drugi. Zašto nam dolazi kraj, kada mi to ne želimo.
Uvjeti su bili surovi. Bili su ratni. Bili su slični borbi.

10. POSLJEDNJI RAZGOVOR

Prvi. Ja sam izašao iz kuće i daleko pošao.
Drugi. Jasno, da sam krenuo po cesti.
Treći. Cesta, cesta, ona je bila zasađena.
Prvi. Ona je bila zasađena hrastovim drvećem.
Drugi. Drveće, ono je šuštalo lišćem.
Treći. Ja sam sjeo ispod lišća i zamislio se.

Prvi. Zamislio se o tome.
Drugi. O svome uvjetno pouzdanom postojanju.
Treći. Ništa ja nisam mogao razumjeti.
Prvi. Tad sam ustao i opet daleko pošao.
Drugi. Jasno, da sam krenuo po stazici.
Treći. Stazica, stazica, ona je bila zasađena.
Prvi. Ona je bila zasađena cvjetovima mučiteljima.
Drugi. Cvjetovi, oni su razgovarali na svom cvjetnom jeziku.
Treći. Ja sam sjeo pokraj njih i zamislio se.
Prvi. Zamislio se o tome.
Drugi. O prikazima smrti, o njezinim čudesnostima.
Treći. Ništa ja nisam mogao razumjeti.
Prvi. Tad sam ustao i opet daleko pošao.
Drugi. Jasno, da sam krenuo po zraku.
Treći. Zrak, zrak, on je bio okružen.³⁵
Prvi. On je bio okružen oblacima i predmetima i pticama.
Drugi. Ptice, one su se bavile muzikom, oblaci su lebdjeli, predmeti poput slonova stajali su na mjestu.
Treći. Ja sam sjeo tik do njih i zamislio se.
Prvi. Zamislio se o tome.
Drugi. O čuvstvu života u meni obitavajućemu.
Treći. Ništa ja nisam mogao razumjeti.
Prvi. Tad sam ustao i opet daleko pošao.
Drugi. Jasno, da sam krenuo misaono.
Treći. Misli, misli, one su bile okružene.
Prvi. One su bile okružene (pr)osvjetljenjem i zvukovima.
Drugi. Zvukovi, oni su se čuli, (pr)osvjetljenje je plamtjelo.
Treći. Ja sam sjeo ispod neba i zamislio se.
Prvi. Zamislio se o tome.
Drugi. O kočiji, o čuvaru kupelji, o stihovima i o radnjama.
Treći. Ništa ja nisam mogao razumjeti.
Prvi. Tad sam ustao i opet daleko pošao.

Kraj.

<1936-1937 >

Prevela: Anica Vlašić-Anić

³⁵ Usp. «*окружить, -ать*, okruž/iti, -avati, opkol/iti, -ljavati (*i voj*); opas(iv)ati (rovom)» (Poljanec 1966: 539)

